

CHÍNH SÁCH TÔN GIÁO CỦA CỘNG HÒA PHÁP VÀ GIÁ TRỊ THAM KHẢO ĐỐI VỚI VIỆT NAM

✦ TS. NGUYỄN CÔNG TRÍ

Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

Ngày tiếp nhận: 30/11/2025 Ngày bình duyệt: 08/12/2025 Ngày duyệt đăng: 20/12/2025

● **Tóm tắt:** Cộng hòa Pháp là một trong những quốc gia tiêu biểu về quản lý và điều hòa sự đa dạng tôn giáo trong bối cảnh xã hội hiện đại. Thành tựu này gắn liền với quá trình Chính phủ Pháp kiên trì xây dựng và không ngừng hoàn thiện chính sách tôn giáo trên nền tảng mô hình nhà nước thế tục. Trên cơ sở phân tích một cách hệ thống những kết quả đạt được cũng như các hạn chế, thách thức tồn tại trong chính sách tôn giáo của Pháp, bài viết làm rõ những kinh nghiệm và giá trị tham khảo có ý nghĩa đối với Việt Nam trong quá trình tiếp tục hoàn thiện mô hình nhà nước thế tục, đồng thời bảo đảm ngày càng thực chất quyền tự do tín ngưỡng, tôn giáo của công dân.

● **Từ khóa:** Cộng hòa Pháp, nhà nước thế tục, chính sách tôn giáo

1. Chính sách tôn giáo của Cộng hòa Pháp

Là quốc gia có lịch sử hình thành và phát triển lâu đời ở châu Âu, nước Pháp đã trải qua nhiều biến động lịch sử. Sau Cách mạng tư sản năm 1789, Pháp thiết lập thể chế Cộng hòa; đến nay đã trải qua năm nền Cộng hòa, trong đó nền Cộng hòa thứ V (từ năm 1958 đến nay) vẫn tồn tại. Đến nay, Cộng hòa Pháp có diện tích lớn nhất Tây Âu (551.000 km²), dân số là 66.694.160 người¹, trong đó, người Pháp chiếm: 87%, còn lại các dân tộc khác².

Quốc gia này có cơ cấu tôn giáo đa dạng, trong đó Công giáo là tôn giáo có số lượng tín đồ lớn nhất; bên cạnh đó còn có Hồi giáo, Tin Lành giáo, Do Thái giáo, Phật giáo, Ấn Độ giáo, đạo Baha'i, đạo Sikh... cùng nhiều hình

thức tín ngưỡng dân gian có nguồn gốc từ châu Phi và châu Á. Trong lịch sử, Công giáo Pháp từng được Giáo triều Roma tôn xưng là “Trưởng nữ của Giáo hội Công giáo”. Hiện nay, Công giáo ở đây có khoảng 47 triệu tín đồ (chiếm khoảng 75% dân số), với hệ thống tổ chức gồm 24 tổng giáo phận, 72 giáo phận, 15.387 giáo xứ; đội ngũ chức sắc và tu sĩ gồm 8 hồng y, 36 tổng giám mục, 140 giám mục, 17.563 linh mục và 34.236 tu sĩ³.

Với đặc thù về cơ cấu và đời sống tôn giáo nêu trên, Nhà nước Pháp luôn coi việc xây dựng và điều chỉnh chính sách tôn giáo là một nội dung trọng yếu trong quản trị quốc gia. Trước Cách mạng tư sản năm 1789, dưới chế độ quân chủ phong kiến, Công giáo giữ vị trí trụ cột cả về tinh thần

lẫn chính trị của nhà nước. Giáo hội Công giáo Pháp không chỉ là chỗ dựa quan trọng của Giáo triều Roma mà còn gắn bó chặt chẽ với nhà nước phong kiến trong việc trấn áp các phong trào cải cách tôn giáo. Sau Cách mạng tư sản năm 1789, chính sách tôn giáo của Pháp có sự chuyển biến mang tính bước ngoặt gắn với việc xác lập thể chế Cộng hòa và nguyên tắc thế tục. Trên nền tảng đó, chính sách tôn giáo của Cộng hòa Pháp được thể hiện tập trung trên ba phương diện cơ bản sau:

Thứ nhất, quyền tự do tôn giáo

Tuyên ngôn Nhân quyền và Dân quyền năm 1789 đã đánh dấu bước ngoặt quan trọng trong chính sách tôn giáo của Pháp. Điều 10 của *Tuyên ngôn* khẳng định: “Không ai phải lo lắng về những quan điểm của họ, bao gồm cả những quan điểm về tôn giáo, miễn là sự thể hiện chúng không làm ảnh hưởng tới trật tự công cộng được pháp luật bảo vệ”⁴. *Tuyên ngôn về Nhân quyền và Dân quyền* của Pháp chấm dứt thời kỳ thống trị tuyệt đối của Giáo hội Công giáo Pháp với sự bắt tay của chế độ quân chủ chuyên chế phong kiến. Nguyên tắc này tiếp tục được khẳng định trong Hiến pháp đầu tiên của Pháp năm 1791: “Mọi người có quyền theo hay không theo một tín ngưỡng, tôn giáo nào... Mọi công dân có quyền bầu hoặc chọn các chức sắc của tôn giáo mình theo”⁵. Năm 1905, nhằm cụ thể hóa quyền tự do tôn giáo và xác định nguyên tắc thế tục trong tổ chức nhà nước, Cộng hòa Pháp ban hành Luật Phân ly nhằm khẳng định quyền tự do tín ngưỡng, tôn giáo cho tất cả mọi người, đồng thời đưa ra các quy định về sinh hoạt tôn giáo: “Các cuộc hội họp tôn giáo tiến hành tại các cơ sở của một hội đồng tôn giáo hoặc do hội đồng đó đang sử dụng đều được tiến hành công khai. Các buổi lễ đó được miễn trừ các thủ

tục... nhưng phải đặt dưới sự giám sát của các nhà chức trách vì quyền lợi duy trì trật tự công cộng”⁶.

Cùng với những quy định thể hiện cụ thể trong Hiến pháp và các văn bản pháp luật liên quan đến quyền tự do tôn giáo, Chính phủ Pháp đưa ra những quy định về các hành vi bị nghiêm cấm và mức độ xử phạt tương ứng đối với từng hành vi. Luật Phân ly dành 1 chương (Chương 5), với 12 Điều (từ Điều 25 đến Điều 36) quy định các hành vi bị nghiêm cấm như: hoạt động tôn giáo ảnh hưởng đến chính trị, trật tự công cộng, quyền tự do tôn giáo của người khác; không được tiến hành các cuộc họp mang mục đích chính trị ở những nơi thường xuyên hành đạo. Cụ thể, pháp luật quy định cấm việc đặt hoặc trưng bày bất cứ dấu hiệu, biểu tượng của tôn giáo nào trên các công trình và không gian công cộng; nghiêm cấm mọi hành vi ép buộc, đe dọa hoặc gây áp lực tinh thần đối với cá nhân nhằm làm cho họ sợ hãi, tổn hại đến bản thân và gia đình, hoặc ép buộc họ theo hay không theo tôn giáo nhất định; đồng thời cấm các hành vi cản trở, trì hoãn hoặc làm gián đoạn việc thực hành tôn giáo hợp pháp.

Trên cơ sở các quy định của pháp luật, các bản Hiến pháp của Cộng hòa Pháp sau này đều khẳng định quyền tự do tôn giáo. Điều 1, Hiến pháp năm 1958 quy định: “Pháp là một nước Cộng hòa thống nhất, phi tôn giáo, dân chủ và có tính chất xã hội. Pháp bảo đảm mọi công dân có quyền bình đẳng trước pháp luật không phân biệt nguồn gốc xuất thân, sắc tộc, tôn giáo. Mọi tín ngưỡng đều được tôn trọng”⁷.

Thứ hai, nguyên tắc thế tục

Ngay sau khi Cách mạng tư sản năm 1789 thắng lợi, Chính phủ Pháp đã hiến

định về mô hình nhà nước thế tục. Hiến pháp năm 1791 khẳng định sự bình đẳng giữa các thành phần xã hội. Trong đó, luật pháp là thước đo duy nhất để giải quyết các mối quan hệ: “Luật pháp sẽ không còn thừa nhận bất kỳ lời thề tôn giáo hay bất kỳ nghĩa vụ nào trái với quyền tự nhiên hay trái với Hiến pháp”⁸. Đồng thời, để khẳng định nguyên tắc thế tục, trong đó có việc phân tách tuyệt đối giữa nhà nước và giáo hội, nhà thờ với trường học, Hiến pháp năm 1791 xác định: “Chủ quyền là thống nhất, không phân chia, không thể tách rời và bất khả xâm phạm: Nó thuộc về toàn thể dân tộc, không bộ phận người nào hay cá nhân nào có quyền thực hiện chủ quyền đó”⁹. Luật Phân ly năm 1905 xác lập cơ sở cho việc giải quyết mối quan hệ mang tính tách rời giữa nhà nước và các tổ chức tôn giáo, trong đó khẳng định: “Cộng hòa Pháp không thừa nhận, không trả lương và trợ cấp cho bất kỳ tôn giáo nào. Vì vậy sau khi ban hành luật này, sẽ xóa bỏ mọi ngân sách của nhà nước; của các tỉnh và các xã, xóa bỏ mọi chi phí cho việc hành đạo”¹⁰. Trong Luật này, nhiều vấn đề liên quan đến sinh hoạt tôn giáo được quy định rất cụ thể như: sinh hoạt tôn giáo của tín đồ, hoạt động của các chức sắc, lãnh đạo tôn giáo, về tài sản, đất đai, cơ sở thờ tự, v.v.. Các nội dung được Luật Phân ly quy định rõ thể hiện quan điểm, thái độ của nhà nước: các cá nhân, tổ chức tôn giáo hoạt động theo đúng chức năng tôn giáo thuần túy, tách tôn giáo ra khỏi chính trị, các hoạt động tôn giáo đều phải chịu sự điều chỉnh của pháp luật.

Đặc biệt, trên cơ sở các bản Hiến pháp, văn bản luật trước đó, cùng các lần sửa đổi Hiến pháp sau này khẳng định một cách nhất quán nguyên tắc thế tục trong tổ chức bộ máy nhà nước. Hiến pháp năm 1958

khẳng định: “Pháp là một nước Cộng hòa thống nhất, phi tôn giáo, dân chủ và có tính chất xã hội. Pháp bảo đảm mọi công dân có quyền bình đẳng trước pháp luật không phân biệt nguồn gốc xuất thân, sắc tộc, tôn giáo. Mọi tín ngưỡng đều được tôn trọng. Các thể chế được phân cấp. Luật pháp phải thúc đẩy sự tiếp cận bình đẳng giữa nữ giới và nam giới đối với các vị trí viên chức/chức vụ dân cử cũng như các vị trí của nghĩa vụ xã hội và nghề nghiệp khác”¹¹.

Trên cơ sở quy định của Hiến pháp và các văn bản luật, nguyên tắc thế tục của Pháp thể hiện ở bốn khía cạnh cốt lõi: (1) xây dựng nhà nước thế tục; (2) tách giáo hội ra khỏi nhà nước; (3) công nhận sự đa nguyên tôn giáo; (4) tôn trọng quyền tự do tín ngưỡng, tôn giáo cho mọi người¹².

Mặc dù các nguyên tắc thế tục được áp dụng rộng rãi trong toàn bộ lãnh thổ Pháp trong suốt thế kỷ XX, song vẫn tồn tại một số ngoại lệ mang tính lịch sử - pháp lý. Điển hình là vùng Alsace và tỉnh Moselle tại miền Đông nước Pháp. Hiện hai khu vực này vẫn duy trì chế độ Concordat (một hình thức thỏa thuận chính thức giữa Nhà nước và Giáo hội Công giáo nhằm quy định rõ quyền hạn, trách nhiệm và mối quan hệ giữa hai bên trong các vấn đề tôn giáo). Chế độ này do Napoleon thiết lập vì nơi đây từng nằm dưới chủ quyền Đế quốc Đức vào thời điểm thông qua Luật Phân ly năm 1905. Hiện nay, một số tỉnh và lãnh thổ hải ngoại của Pháp như Guyane, Mayotte và các lãnh thổ hải ngoại¹³ của Pháp vẫn duy trì chế độ đặc biệt tương tự như ở Alsace và Moselle, với giáo sĩ được hưởng chế độ thu nhập từ chính quyền địa phương.

Có thể nói rằng, nguyên tắc thế tục là lựa chọn mang tính phổ biến trong việc giải quyết mối quan hệ giữa nhà nước và tôn

giáo ở nhiều quốc gia. Tuy nhiên, trong điều kiện của Cộng hòa Pháp, nguyên tắc này mang tính triệt để và trở thành “niềm tự hào của Pháp”. Thực tế này xuất phát từ nhiều nguyên nhân, trong đó, hậu quả của các cuộc chiến tôn giáo trong lịch sử cũng như hậu quả của việc tôn giáo can thiệp vào nhà nước và ngược lại là những nguyên nhân quan trọng nhất.

Thứ ba, một số chính sách cụ thể khác

Một là, chính sách đối với đoàn thể tôn giáo

Một trong những nội dung quan trọng trong nguyên tắc thế tục là việc xác định tính hợp pháp của các tổ chức tôn giáo. Liên quan đến vấn đề này, ngay từ rất sớm, Chính phủ Pháp đã ban hành Luật Đoàn thể tôn giáo năm 1901 nhằm quy định nguyên tắc và những điều kiện về tư cách pháp nhân của các đoàn thể tôn giáo. Theo quy định của Luật này, có hai loại đoàn thể tôn giáo: loại đoàn thể tôn giáo không cần khai báo, đăng ký và loại đoàn thể tôn giáo cần phải khai báo, đăng ký. Khi bảo đảm các điều kiện theo quy định, loại đoàn thể tôn giáo này cần phải gửi tờ khai đăng ký (đầy đủ thông tin như: tên gọi tổ chức, mục đích hoạt động, địa điểm, trụ sở hoạt động, điều lệ, nhân sự quản lý tổ chức, v.v..) đến cơ quan có thẩm quyền, nếu đủ điều kiện, sau một thời gian cơ quan có thẩm quyền sẽ cấp giấy công nhận tổ chức. Nếu được cấp giấy công nhận, tổ chức tôn giáo loại này được phép hoạt động với tư cách là tổ chức có tư cách pháp nhân. Đoàn thể tôn giáo không cần khai báo là dạng thỏa ước đơn giản giữa các thành viên, không có năng lực chủ thể độc lập, không cần tiến hành một thể thức nào đối với chính quyền. Loại đoàn thể này chỉ cần có ít nhất là hai người

đứng ra sáng lập, cùng nhau soạn thảo một hợp đồng - điều lệ, nêu ra mục đích và quy định những thể thức điều hành, thông báo cho những người quan tâm đến mục đích của hội đoàn rồi đưa ra đại hội sáng lập chuẩn y. Tuy nhiên, hoạt động của loại hình này dù hợp pháp nhưng bị hạn chế vì thiếu tư cách pháp nhân. Nghĩa là các hội đoàn dạng này không thể tham gia tố tụng dân sự, ký kết hợp đồng, nhận các khoản tặng cho, tài trợ, cũng như sở hữu tài sản riêng. Tuy nhiên, hội đoàn thể không khai báo có thể thu lệ phí của thành viên và bảo vệ mình trước tòa án trong một số trường hợp.

Luật Đoàn thể tôn giáo năm 1901 còn có những quy định đối với hoạt động của các dòng tu. Theo đó, dòng tu chỉ được hoạt động hoặc thành lập cơ sở mới khi có giấy phép của chính quyền. Cấm không cho các tu sĩ tham gia quản lý hoặc truyền giảng ở những dòng tu chưa được cấp giấy phép hoạt động. Dòng tu nào hoạt động trái phép sẽ bị xử phạt, nhất là đối với người đứng đầu¹⁴.

Hai là, chính sách đối với cơ sở tôn giáo

Theo Luật Phân ly năm 1905, chính quyền Trung ương hoặc địa phương sở hữu và bảo trì các tòa nhà tôn giáo được xây dựng trước luật năm 1905 chấm dứt việc nhà nước tài trợ cho các nhóm tôn giáo¹⁵. Theo Luật Phân ly năm 1905, đất đai và cơ sở thờ tự nhà nước đang sử dụng công ích sẽ không trả lại cho tôn giáo. Nếu tôn giáo có nhu cầu nhà nước sẽ giải quyết cụ thể. Việc chuyển nhượng đất đai, nơi thờ tự, việc xây dựng, tu bổ, sửa chữa nơi thờ tự đều phải được chính quyền chấp nhận. Các vụ khiếu kiện liên quan đến đất đai, tài sản tôn giáo đều do chính quyền giải quyết. Tuy nhiên, tại Alsace và Moselle, các luật

đặc biệt cho phép chính quyền địa phương cung cấp hỗ trợ tài chính cho việc xây dựng các công trình tôn giáo.

Ở một khía cạnh khác, Luật Phân ly năm 1905 quy định: chính phủ không cung cấp tài chính trực tiếp cho các tổ chức tôn giáo để xây dựng nhà thờ Hồi giáo, nhà thờ, giáo đường Do Thái hoặc đền thờ mới. Tuy nhiên, chính phủ có thể bảo lãnh cho các tổ chức vay hoặc cho thuê tài sản với mức giá có lợi. Chính phủ cũng miễn thuế tài sản cho các địa điểm thờ cúng. Ngoài ra, chính phủ có thể tài trợ cho các tổ chức văn hóa có liên quan đến tôn giáo.

Ba là, chính sách ứng xử với hiện tượng tôn giáo mới (giáo phái)

Pháp là một trong những quốc gia có sự thâm nhập của nhiều giáo phái. Trên thực tế, các cơ quan của nhà nước ở mọi cấp đều tham gia đầy đủ vào “cuộc chiến chống lại các giáo phái” và là quốc gia phương Tây duy nhất có sứ mệnh chính thức chống lại chủ nghĩa sùng bái. Để thực hiện nhiệm vụ này, ngày 29/6/1995, Nghị viện Pháp đã thành lập “Ủy ban điều tra của Nghị viện về các giáo phái ở Pháp”. Ủy ban có nhiệm vụ “nghiên cứu hiện tượng giáo phái và nếu phù hợp, đề xuất thay đổi các điều khoản pháp lý hiện hành”. Qua quá trình nghiên cứu và điều tra, Ủy ban sẽ trình lên Nghị viện báo cáo về các giáo phái và xác định nhiều phong trào khác nhau là giáo phái dựa trên mối nguy hiểm của họ đối với các thành viên hoặc xã hội. “Tiêu chí” để nhận diện các loại hình giáo phái nguy hiểm gồm: (1) ngược đãi, tấn công và hành hung, không giúp đỡ người gặp nguy hiểm hoặc hành nghề y bất hợp pháp; (2) vi phạm một số nghĩa vụ gia đình, đặc biệt là của cha mẹ theo giáo phái đối với con cái của họ; (3)

phỉ báng, vu khống hoặc vi phạm quyền riêng tư; (4) trốn thuế; (5) lừa đảo, gian lận hoặc vi phạm lòng tin; (6) vi phạm luật lao động hoặc yêu cầu an sinh xã hội.

Trên cơ sở điều tra, nghiên cứu của Ủy ban điều tra của Nghị viện về các giáo phái, ngày 21/6/2001, Chính phủ Pháp ban hành Luật Chống tà giáo. Trong Luật này, nhiều vấn đề liên quan đến hoạt động của các giáo phái, giải thể các pháp nhân vi phạm được quy định cụ thể, nhất là hình thức xử phạt đối với các hành vi vi phạm.

Có thể nói rằng, chính sách tôn giáo của Pháp là hệ thống quy định khá phức tạp. Ngoài những quy định chung được thể hiện trong các văn bản có giá trị pháp lý cao, mang tính ổn định (Luật Phân ly, các bản Hiến pháp), chính sách này còn chịu sự điều chỉnh của hệ thống các văn bản chuyên biệt trên cơ sở bảo đảm nguyên tắc thế tục. Điều này thể hiện những đặc trưng riêng trong thể chế nhà nước Pháp với nguyên tắc thế tục mang tính tuyệt đối. Trong mối tương quan với chính sách tôn giáo của các quốc gia khác cũng như những giá trị mang tính phổ biến hiện nay, chính sách tôn giáo của Pháp vừa có những ưu điểm nhưng cũng bộc lộ những rào cản trong quá trình bảo đảm quyền tự do tôn giáo trong bối cảnh của xã hội hiện đại. Chẳng hạn, khi nhà nước không “công nhận” bất cứ tổ chức tôn giáo nào thì các tôn giáo đều tự do, bình đẳng với nhau. Tuy nhiên, các tổ chức tôn giáo phải thực hiện nguyên tắc thế tục, điều này dẫn đến sự xung đột lẫn nhau về biểu trưng tôn giáo khi chúng tham gia vào các không gian công cộng. Đó là một trong những nguyên nhân khiến những quy định của Nhà nước Pháp nhằm bảo đảm tính thế tục hay trung lập lại tạo ra cảm giác kỳ thị giữa các tôn giáo.

2. Giá trị tham khảo đối với Việt Nam

Cách mạng Tháng Tám năm 1945 thành công, Nhà nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa ra đời, mở ra một kỷ nguyên mới trong lịch sử Việt Nam - kỷ nguyên xây dựng và bảo vệ nền độc lập dân tộc, từng bước đưa đất nước phát triển theo định hướng xã hội chủ nghĩa. Đối với vấn đề tôn giáo, từ Hiến pháp năm 1946 đến Hiến pháp năm 2013 (sửa đổi, bổ sung năm 2025), Nhà nước Việt Nam nhất quán quan điểm tôn trọng và bảo đảm quyền tự do tín ngưỡng, tôn giáo cho mọi người.

Trong mối quan hệ giữa nhà nước và tôn giáo, sau Cách mạng Tháng Tám năm 1945, Nhà nước Việt Nam khẳng định chủ trương tôn trọng quyền tự do tín ngưỡng, không tín ngưỡng của công dân, đồng thời thực hiện chính sách bình đẳng giữa các tôn giáo. Những quy định về tôn giáo trong các bản Hiến pháp cho thấy, trong quan hệ với tôn giáo, Nhà nước Việt Nam hướng tới mô hình nhà nước thế tục. Tinh thần ưu tiên sự đa dạng tôn giáo đã được thể hiện rõ nét ngay từ Sắc lệnh số 234/SL năm 1955 do Chủ tịch Hồ Chí Minh ký. Mô hình này từng bước được cụ thể hóa theo phương thức: các tôn giáo được công nhận có chọn lọc, đồng thời Nhà nước tôn trọng và bảo đảm hoạt động của các tôn giáo khác theo quy định của pháp luật¹⁶.

Cùng với sự vận động, biến đổi của đời sống tôn giáo, mô hình nhà nước thế tục ở Việt Nam ngày càng được định hình rõ hơn nhằm đáp ứng yêu cầu xây dựng và hoàn thiện chế độ xã hội chủ nghĩa. Về nguyên tắc tổ chức quyền lực nhà nước, Điều 2 Hiến pháp năm 2013 (sửa đổi, bổ sung năm 2025) quy định rõ: 1. Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam là nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa của

Nhân dân, do Nhân dân, vì Nhân dân; 2. Nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam do Nhân dân làm chủ; tất cả quyền lực nhà nước thuộc về Nhân dân mà nền tảng là liên minh giữa giai cấp công nhân với giai cấp nông dân và đội ngũ trí thức; 3. Quyền lực nhà nước là thống nhất, có sự phân công, phối hợp, kiểm soát giữa các cơ quan nhà nước trong việc thực hiện các quyền lập pháp, hành pháp, tư pháp¹⁷. Trên cơ sở đó, Điều 24, Hiến pháp năm 2013 (sửa đổi, bổ sung năm 2025) quy định: 1. Mọi người có quyền tự do tín ngưỡng, tôn giáo, theo hoặc không theo một tôn giáo nào. Các tôn giáo bình đẳng trước pháp luật; 2. Nhà nước tôn trọng và bảo hộ quyền tự do tín ngưỡng, tôn giáo; 3. Không ai được xâm phạm tự do tín ngưỡng, tôn giáo hoặc lợi dụng tín ngưỡng, tôn giáo để vi phạm pháp luật¹⁸.

Từ kinh nghiệm của Cộng hòa Pháp, việc hoàn thiện mô hình nhà nước thế tục ở Việt Nam cần được đặt trong mối quan hệ hài hòa với tính đa dạng tôn giáo. Theo đó, mô hình nhà nước này phải tránh khuynh hướng cực đoan, tôn trọng sự khác biệt về đức tin và biểu tượng tôn giáo. Trong ứng xử với tôn giáo, Nhà nước Việt Nam cần thực hiện triệt để nguyên tắc bình đẳng, không chỉ trong chính sách mà cả trong thực tiễn, đặc biệt là đối với các vấn đề liên quan đến đất đai, cơ sở thờ tự và sinh hoạt tôn giáo, nhằm hướng tới việc xây dựng mối quan hệ hài hòa, đoàn kết giữa các chức sắc, chức việc, tín đồ và tổ chức tôn giáo. Trong đó, Nhà nước giữ vai trò chủ thể điều tiết, “trọng tài”, tạo lập cơ chế bình đẳng cho các tổ chức tôn giáo được công nhận.

Trong quá trình hoàn thiện mô hình nhà nước thế tục phù hợp với thực tiễn, Việt Nam cần tiếp tục nghiên cứu, ban hành các

quy định cụ thể về xử phạt hành vi vi phạm trong sinh hoạt tôn giáo. Điều này không chỉ phù hợp với pháp luật quốc tế về quyền tự do tôn giáo mà còn tạo cơ sở pháp lý quan trọng để xử lý kịp thời, nghiêm minh các hành vi vi phạm, đặc biệt là đối với hoạt động tôn giáo của các nhóm nhỏ và các hiện tượng tôn giáo mới xuất hiện trong bối cảnh hiện nay.

Cùng với quá trình hoàn thiện chính sách tôn giáo và mô hình nhà nước thế tục, cách tiếp cận về vai trò của tôn giáo trong phát triển đất nước ở Việt Nam cần tiếp tục đổi mới theo hướng phù hợp với thực tiễn. Trong sự nghiệp đổi mới, Đảng Cộng sản Việt Nam khẳng định đạo đức tôn giáo có nhiều giá trị phù hợp với công cuộc xây dựng đất nước. Quan điểm này ngày càng được phát triển theo hướng phát huy các giá trị văn hóa, đạo đức và nguồn lực xã hội của tôn giáo phục vụ phát triển bền vững. Trên cơ sở đó, Nhà nước từng bước hoàn thiện chính sách, tạo điều kiện để các tổ chức tôn giáo tham gia vào các lĩnh vực giáo dục, đào tạo, y tế, bảo trợ xã hội, từ thiện và nhân đạo theo quy định của pháp luật.

Để phát huy hiệu quả vai trò và nguồn lực xã hội của tôn giáo phù hợp với quan điểm, đường lối của Đảng và chính sách, pháp luật của Nhà nước, Việt Nam cần tiếp tục sửa đổi, bổ sung và hoàn thiện Luật Tín ngưỡng, tôn giáo hiện hành để thống nhất với các luật chuyên ngành khác như: y tế, giáo dục, khám chữa bệnh; tiếp tục hoàn thiện các quy định pháp luật theo hướng mở rộng và tạo điều kiện thuận lợi cho sự tham gia của các tổ chức tôn giáo vào các hoạt động xã hội.

Như vậy, từ kinh nghiệm của Cộng hòa Pháp về chính sách tôn giáo, Việt Nam cần lưu ý tránh tiếp cận theo mô hình “thế

tục tuyệt đối”. Mô hình nhà nước thế tục ở Việt Nam cần được xây dựng trên tinh thần khoan dung tôn giáo, bảo đảm đầy đủ quyền tự do tín ngưỡng, tôn giáo; bảo đảm sự phân tách hợp lý giữa nhà nước và các tổ chức tôn giáo; bảo đảm sự bình đẳng giữa các tôn giáo; đồng thời tạo điều kiện để tôn giáo phát huy các giá trị văn hóa, đạo đức và tham gia tích cực vào các hoạt động xã hội.■

¹ Dân số (2025): *Dân số Pháp*, <https://danso.org/phap>, truy cập ngày 15/12/2025.

^{2, 5, 12} Nguyễn Thanh Xuân - Nguyễn Quỳnh Trâm (2023): *Tôn giáo và chính sách tôn giáo ở một số nước trên thế giới*, Nxb. Tôn giáo, Hà Nội, tr.171, 469, 181 - 182.

³ Hội đồng Giám mục Việt Nam (2017): *Giáo hội Công giáo Việt Nam - Niên giám 2016*, Nxb. Tôn giáo, Hà Nội, tr.161.

⁴ Tuyên ngôn về Nhân quyền và Dân quyền của Pháp thông qua ngày 26/8/1789.

^{6, 10} Ban Tôn giáo Chính phủ (1982): *Luật tách rời nhà thờ và nhà nước - Phân ly 1905* (Nguyễn Công Chí dịch), Tài liệu lưu trữ, Hà Nội.

^{7, 8, 9} Albert P. Blaustein, Jay A. Sigler (2013): *Các bản Hiến pháp làm nên lịch sử*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr.168, 168, 169.

¹¹ Khoa Luật, Đại học quốc gia Hà Nội (2012): *Tuyển tập Hiến pháp của một số quốc gia*, Nxb. Hồng Đức, Hà Nội, tr.204.

¹³ Bao gồm Nouvelle-Calédonie, Polynésie Française, St Pierre-et-Miquelon và Wallis-et-Futuna.

¹⁴ Ban Tôn giáo Chính phủ (1982): *Luật Đoàn thể tôn giáo năm 1901* (Phạm Văn Khâm dịch), Tài liệu lưu trữ, Hà Nội.

¹⁵ Điều này bắt nguồn từ lý do: Giáo hội Công giáo Pháp có nguồn tài sản lớn, trong đó có đất đai và cơ sở thờ tự. Do vậy, Cách mạng tư sản Pháp năm 1789 không chỉ tách chính trị khỏi tôn giáo, thu hẹp ảnh hưởng của Giáo hội Công giáo mà còn xung công nhiều tài sản, đất đai, cơ sở thờ tự của Công giáo.

¹⁶ Đỗ Quang Hưng (2015): *Nhà nước - Tôn giáo - Luật pháp*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr.108.

^{17, 18} Quốc Hội nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam (2025): *Hiến pháp nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam năm 2013 (sửa đổi, bổ sung năm 2025)*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.